# CHRYŚCIJANSKAJA DUMKA

BIEŁARUSKI ČASAPIS — VYCHODZIĆ TRY RAZY Ŭ MIESIAC: 1, 10 i 20.

№ 4 (188) Vilnia, 20 studzienia 1939 h. Hod XII


# TREBA BRACCA ZA HANDAL I PROMYSIEŁ

Zdajecca nam, što hetaja sprava siańnia dla Biełarusaŭ jość najvažniejšaj. Ułasnaja ekanomika, ułasny matarjalny dabrabyt,—heta padstava pravilnaha nacyjanalnaha raźvićcia narodu. Tymčasam u Biełarusaŭ dahetul na heta ŭsio nadta mała zvaračvajecca ŭvahi.

U biełaruskim narodzie šmat jość śviedamaści palityčnaj. Narod naš časta duža tonka raźbirajecca ŭ roznych palityčnych kirunkach i dobra viedaje canu im. Palityčnuju vyrablenaść vykazvaje časta tak-ža i biełaruskaja intelihiencyja, jakaja palitykaj zajmajecca davoli šyroka.

Kulturna staić biełaruski narod, naskolki heta ad jaho zaleža, tak-ža nie na apošnim miescy: parabiŭ jon značnyja postupy ŭ biełaruskaj navucy, litaratury, pieśni, muzycy, malarstvie, paezii i h. d. U halinie kultury Biełarusy nie z adnym čym mohuć pakazacca ŭ śviet i pachvalicca.

Adnak, jak žyćcio biełaruskaje palityčnaje, tak i kulturnaje časta rviecca, łomicca i pieražyvaje zastoj, bo tvarcy biełaruskaj dumki časta nia majuć naležnaha ekanamičnaha apiryšča, bo ŭ narodzie niama, abo mała jość, silnaj ekanamičnaj padstavy. Voś-ža treba asablivuju ŭvahu źviarnuć siańnia Biełarusam na handal i promysieł.

Praŭda, na biełaruskim siale spatykajem siańnia siam-tam kooperatyvy, u jakich haspadarać pieravažna Biełarusy, spatykajem siam-tam pryvatnyja biełaruskija kramy, jak na siale, tak i pa haradoch, spatykajem navat časam i bolšyja ci mienšyja pramysłovyja pradpryjemstvy, jakija viaduć i jakich haspadarami źjaŭlajucca Biełarusy. Ale heta ŭsio tolki kapla ŭ mory, heta tolki pačatki, jakija jašče rašajučaha značeńnia ŭ ekanamičnym žyćci narodu nia majuć.

Voś-ža bracca masava choć-by za pryvatny handal i promysieł Biełarusam užo vialikaja para i nia mienšaja patreba. Zrazumieńnie ŭ narodzie patreby hetaha jość. Kožnamu siańnia jasna, što Biełarusy, jakija i tak biednyja, a nia majučy svajho ŭłasnaha handlu i promysłu, kuplajučy nie ŭ Biełarusaŭ, uspamahajuć čužych. Viedama tak-ža siańnia kožnamu Biełarusu, što jak u narodzie niama ŭłasnaj silnaj ekanamičnaj apory, dyk niama ŭ narodzie postupu i kultury, bo zdalniejšyja adzinki, jakija šmat čaho dobraha mahli-b dakanać u roznych dzialankach narodnaha žyćcia, dziela biednaty marnujucca i hinuć, abo byvajuć prymušany pracavać nie dla svajho narodu. Apračа hetaha zrazumieńnia ŭ Biełarusaŭ, akazvajecca, jość tak-ža i peŭnyja zdolnaści da handlu i da pradpryjemstva. Adno tolki biada, što Biełarusy biednyja i nia majuć za što pačynać svajho handlu i pradpryjemstva. Heta tak. Ale i na heta jość sposaby: jość mahčymaści pazyki i jość tak-ža mahčymaści z mała ha zrabić niešta bolšaje, adno tolki treba rašučaści, razvahi, vytryvałaści i navuki, — abznajamleńnia sa spravaj.

My razumiejem, što naš hety artykuł moža spatkać zakid, što pryvatny handal i promysieł, usioroŭna svoj ci čužy, heta nia tolki nie karysnyja, ale navat škodnyja prajavy zvyčajnaha kapitalizmu, heta tolki spryjańnie naradžeńniu ŭłasnaha biełaruskaha kapitalizmu, ad jakoha dla narodu moža być tolki škoda. Peŭnie, było-b lepš raźvivać napr. kooperacyju ŭ najšyrejšym razumieńni, ale heta siańnia, jak viedajem, niemahčyma. Astajecca siańnia dla nas tolki pryvatny handal i pryvatnyja pradpryjemstvy. A heta, kožnamu jasna, lepš dla narodu, jak ničoha. Byvajuć u historyi narodaŭ časiny, kali ŭłasnaja buržuazija i ŭłasny kapitał byvaje jamu duža patrebny i navat nieabchodny. Nia jnakš z hetym staić sprava i dla biełaruskaha narodu.

Słovam, jak najmienš „pryncypovych" razvažańniaŭ, a jak najbolš praktyčnaj karysnaj dla narodu pracy. Dyk za ŭłasny handal i promysieł!..

---

**„Chryścijanskaja Dumka" razam z miesiačnikam „Z O R K A" dla bieł. dziaciej kaštuje ŭ hod usiaho 3 zał. U składčynu jašče taniej: kali chto na adzin supolny adras źbiareć t r o c h padpiščykaŭ, dyk za try ekzemplary „Chr. D." płacić tak-ža 3 zał., heta znača: kožny padpiščyk z hetaj trojki atrymaje našu hazetu za 1 zał. u hod. Numar konta 63.**

# Da pracy

U adnym z apošnich numaroŭ „Chryścijanskaj Dumki" min. hodu padniata najvažniejšaja sprava našaha narodu — sprava ziamielnaja. Kab jajė dakładna razhladzieć, dyk treba byłob pisać cełyja tomy knih.

Zadańnie hazety, biaručy pad uvahu sučasnaje naša pałažeńnie, zbudzić hramadzkuju dumku i nakiravać jaje ŭ adpaviedny bok.

Sprava chutaryzacyi z pryrezkaj ziamli małaziamielnym i biezziamielnym sialanam — heta sprava biezadkładnaja. Ale treba zvaročvać uvahu i na biahučyja patreby štodziennaha žyćcia ŭ našych sielskich haspadarkach. Treba miarkavać ab tym, kab padniać ziemlarobskuju vytvorčaść, zarhanizavać jaje pradažu i h d.

Treba ščyra pryznacca, što nie zvažajučy na našuju biełaruskuju pracavitaść i vytryvałaść, mnohija z našych sialan nia ceniać *času*. A zmarnavany čas — heta roŭna, što stračanyja hrošy. Voś prykład: jedzie sielanin na kirmaš, pobač siadzić na vozie jaho žonka, bo viazie piatucha pradavać, za hetaj churmankaj jedzie susied pieršaha i taksama z žonkaj i z piatuchom. Z adnej vioski dźvie churmanki, dva mužčyny, dźvie žančyny. Na kirmašy pradali dva piatuchi. Kab paličyć vartaść dvuch piatuchoŭ i acanić zmarnavany čas 2 mužčyn, 2 žančyn i 2 kanioŭ, dyk piatuchi nia tolki nie dali-b zysku, ale jšče pryniaśli-b stratu. Hety prykład vyrazna pakazvaje, jak my časta marnujem čas na ŭsialakija drobnyja patreby.

Dziela hetaha treba arhanizavacca, treba arhanizavać usialakaha rodu kooperatyvy — nia tolki spažyvieckija, ale vytvorčyja i kooperatyvy zbytu.

Praz arhanizacyju my aščadzim šmat darahoha času i hrošy.

My ŭžo tysiačy hadoŭ žyviom u susiedztvie z našaj skacinaj, ale jšče nia ŭsie viedajem, što i skacina taksama, jak čałaviek, patrabuje pamiaščeńnia śvietłaha, suchoha i ciopłaha. Nia ŭsie my należna cikavimsia, jak treba karmić našuju skacinu, kab jana i dobra vyhladała, była zdarovaj i najmienš nam kaštavała. A ab hetym treba cikavicca i treba viedać.

Hetakich i padobnych spravaŭ vielmi mnoha ŭ žyćci našaha sialanstva. Na ich treba zvaročvać uvahu, kab iści ŭpierad, kab padymać vytvorčaść i stacca samavystarčalnymi.

Pracavity naš narod i vytryvały ŭ pracy. Nakiroŭvajma-ž pracavitaść našaha narodu na šlachi jahonaj mataryjalnaj i duchovaj niezaležnaści. Nakiroŭvajma da arhanizavanaj, razumnaj i płodnaj pracy.

*B. z Horadni.*

## Biełaruskaja chronika

**Vysialeńni.** Nas paviedamlajuć i ab hetym piša „B. F.", što z Navahradčyny, jakaja ŭvachodzić u pryhraničnuju pałasu, užo nia mała vysielena Biełarusaŭ z ich sialibaŭ. Nadoviačy vysieleny Al. Huryn z v. Tupały i Viera Bahielanka z v. Savašy.

**Pieramiaščeńni.** Aprača vysialeńnia adbyvajecca pieramiaščeńnie vučycialoŭ-Biełarusaŭ u etnohrafičnuju Polšč. Niadaŭna pieramieščany z Navahradčyny vučyciali: Bitus, Al. Orsa i Mich. Čatyrka. Apošnija dva byli vučycielami b. Biełaruskaj himnazii ŭ Navahradku.

**Niama dazvołu na biełaruskaje pradstaŭleńnie.** Da nas pišuć, što ŭ Staŭpieckim paviecie padčas Kaladaŭ niekatoryja Biełarusy prajektavali, za prykładam minułych hadoŭ, zładzić biełaruskija pradstaŭleńni. Adnak pradstaŭleńni nie adbylisia, bo arhanizatary ich nie atrymali dazvołu pavietavaha starastva. Z hetaj pryčyny nie adbylisia prajektavanyja biełaruskija pradstaŭleńni ŭ vioskach: Zadvorje, Zasule, Stary Śvieržań i ŭ m. Novy Śvieržań.

**Pamior redaktar „Małanki".** Pamior Janka Marazovič — biełaruski publicyst, redaktar viedamaha biełaruskaha časapisu „Małanka". Janka Marazovič pachavany ŭ Jašunach, kala Vilni.

АД. СТАНКЕВІЧ

# ХРЫСЬЦІЯНСТВА [3] І БЕЛАРУСКІ НАРОД

*(У 950-ыя ўгодкі Хросту Беларусі: 988/9—1938/9)*

II

## Час і абставіны паяўленьня Хрысьціянства: грэка-лацінская культура, Беларусь і Беларускі Народ

*Гео-палітычныя абставіны, у якіх прыйшоў на сьвет Хрыстос. Беларусы: іх праґісторыя, паходжаньне, разсяленьне беларускіх плямён; назоў: беларускі; Полацкае княства - апора і асяродак палітычнай самастойнасьці беларускіх княстваў у IX—XIII ст.*

Калі зьявіўся на зямлі сярод людзей Хрыстос (за часаў рымскага цара Аўгуста: 30 г. да Нар. — 14 па Нар.), над тагачасным сьветам панавала магутная і вялікая рымская імпэрыя. У склад яе тады ўваходзілі землі ўсей паўдзённай і заходняй Эўропы, землі Малой Азіі, а такжа пабярэжжа Афрыкі з Эгіптам. Усе нязьлічаныя народы гэтых зямель, — апрача славян, з якіх паўстаў народ беларускі, а аб якіх яшчэ тады гісторыя ня ведала нічога, — былі падданымі гэнай сапраўды вялікай і магутнай Рымскай імпэрыі.

Вось-жа на прасторах гэтай дзяржавы сьпярша панавала вялікая грэцкая (Грэцыя заваявана Рымлянамі ў 146 г. да Нар. Хр.) культура, а пасьля няменш вялікая культура лацінская. У далейшым сваім разьвіцьці гэтыя культуры сьпярша ўзаемна не выключаліся, аднак пад уплывам гістарычных абставін свайго далейшага разьвіцьця яны паволі сусім разыйшліся і разгранічыліся — лацінская затрымалася прадусім на Заходзе і часткова на паўдні Эўропы, а грэцкая на паўдні Эўропы і ў Малой Азіі.

Такое разгранічэньне гэных культур асабліва пачало паглыбляцца ад таго часу, калі Рымскі імпэратар Хвядос Вялікі імпэрыю сваю (395 г.) падзяліў між сваімі сынамі на Усходнюю і Заходнюю і калі ўрэшце (476 г.), пад напорам

*Što pišuć hazety?*

## Novy dziejnik u mižnarodnaj dyplamacyi

„Wiadomości Literackie" (4.XII 38 h.) pad vyšaznačanym zahałoŭkam padajuć nastupnyja cikavyja spaściarohi.

„U ŭnutranym žyćci ŭsich narodaŭ Katalicki Kaścioł ihraŭ ad duža daŭna najvažniejšuju rol; nia tolki zatym, što Papiež byŭ najvyšejšym pavadyrom najstarejšaj i najvialikšaj arhanizacyi śvieta, majučaj u sabie 400 miljonaŭ katalikoŭ, ale tak-ža zatym, što ad parusot hadoŭ usiakija myślovyja pracesy i čyny etyčnyja: chryścijanskija, žydoŭskija ci volnadumnyja raźvivalisia pad upłyvam jaho maralnaj i duchovaj dziejnaści, abo byli na heta ŭsio reakcyjaj. A śviet zamorski, katory nia vyvodziŭ svajej cyvilizacyi z Biblii, addaŭna ŭžo ŭporysta starajecca ŭvajści ŭ arbitu cyvilizacyi, stvoranaj Rymam."

Dalej u tym-ža artykule „Wiad. Lit." čytajem ab roznych losach papieskaj dyplamacyi, a ŭreščie spatykajem tam nastupnaje:

„Ciapier, kali na placy boju astalisia z adnaho boku demakracyi, jakija ŭsiozdyki raźvivalisia pa linii katalickaj etyki, a z druhoha — absolutyzm z elementam mistycyzmu, jaki jość negacyjaj relihii,—siańniašniaje papiestva i jaho dyplamacyja moža i navat musić adyhrać vialikuju rol, užo nia tolki jak arhanizacyja relihijnaja i etyčnaja, ale jak pradstaŭnictva dasiulešniaj eŭropejskaj cyvilizacyi, jak suverenny dziejnik u mižnarodnaj palitycy.

Siańnia ŭžo niemahčyma, kab Vatykan, jak dziaržava, dy moh być vyklučanym z mižnarodnaj palityčnaj arhanizacyi, jak heta było ŭ Lizie Narodaŭ. A ciapier peŭnym jość, što Vatykan skarystaje sa svajho bahataha dośledu ŭ mižnarodnaj palitycy i prypomnić śvietu staryja vyprabavanyja metody.

Tymbolš, što ciapier novaja papieskaja dyplamacyja, kali sprava dačasnaj ułady papieža vyrašana, nia moža być padazravana ŭ niejkich pabočnych imknieńniach ci staronnaści ŭ spravach mižnarodnych, bo Katalicki Kaścioł jość universalny.

Ureščie papiež jość adzinym dziejnikam na śviecie, jaki, majučy sotni tysiačaŭ prapahandovych orhanaŭ, z jakich składajecca kaścielnaja hierarchija, praz uvahu na svaju ŭniversalnaść, praciŭstavić prapahandu praŭdy i sumleńnia prapahandzie siłam samalubnym.

I štoraz bolš stanovicca jaŭnym fakt, što Apost. Stalica ŭžo siańnia maje mahčymaść u mižnarodnaj palitycy stacca dziejnikam važnym i poŭnavartasnym. A praz uvahu na ataki na Apost. Stalicu dziaržaŭ totalistyčnych, na jaje tradycyi j etyku i praz uvahu na toje, što hetyja dziaržavy ŭściaž łomiać umovy konkordatu,— vidać vyrazna, na katoraj šali budzie ciažejšy ŭpłyŭ najstarejšaj dyplamacyi śvieta"...

## A tut, u Vilni, varožać: ci jość Biełarusy?...

Dziŭnaje stanovišča vilenskaj polskaj presy adnosna Biełarusaŭ.

Dalej ad Vilni i polskija hazety sioje-toje ab Biełarusach viedajuć i ab biełaruskich spravach časami pišuć. Nadoviačy davoli šyroka ab Biełarusach pisała Varšaŭskaja hazeta *„Palityka."* Pišuć ab biełaruskich spravach i inšyja polskija hazety. A zahranicaj biełaruskaj spravaj cikaviacca šyroka.

*„Бел. Фронт"* u № 1 sioł. padaje, što ad 1.I.1939 h. u Berlinie pry Ministerstvie Zahraničnych Spraŭ Niamieččyny paŭstaŭ kamisaryjat dla biełaruskich spraŭ u Niamieččynie.

Tymčasam u *„Kurjery Wileńskim"* u artykule „Doktrynerstwo w sprawie białoruskiej" raniej skazana što:

„Obóz oficjalny jest za asymi-

---

германскіх дзікіх плямён, імпэратар Заходняй Рымскай імпэрыі Ромул Аўгуст быў сьцінуты з трону, а землі гэтай імпэрыі былі заваяваны, і на іх з бегам часу паўсталі новыя народы і новыя дзяржавы.

Усходняя-ж частка Рымскай імпэрыі, гэта тая частка, дзе панавала грэцкая культура, званая Візантыяй, існавала далей, аж пакуль ня была заваявана туркамі ў 1453 г. Асяродкам галоўным дзейнасьці культуры лацінскай быў Рым, а культуры грэцкай — Константынопаль, ці як тады звалі — Царгорад.

Дык зразумелая рэч, што Хрысьціянства, сеенае на землях гэтых дзьвёх культур, адно што да сваей сутнасьці, вырастала аднак рознае што да яго разуменьня і што да формы. Праменьні Хрыстовай навукі як-бы пераламліваліся ў душах народаў з рознымі культурамі і цалком розна, а часам нават супярэчна, праяўляліся.

Урэшце ў VI в. па Нар. Хр. ужо гісторыя пачынае гаварыць аб славянах, якія, з прычыны вандроўкі народаў (IV—IX ст.), прыйшоўшы на зьмену скіфаў, сарматаў, фінаў, балтаў (ліtоўцы і латышы) і інш., або і не застаючы ніколі, займалі ўсходнія і паўдзённа-усходнія землі Эўропы, якія ўжо нападалі на суседнюю Візантыю і з усходняй часьціны якіх, як убачым ніжэй, паўстаў у сваім часе і народ беларускі.

Народ беларускі сваё гістарычнае жыцьцё на цяперашніх беларускіх землях пачынае з VIII—IX ст., калі паўстаюць ужо ведамыя сярод беларускіх пляменьняў княствы. Яны займалі простор усіх цяперашніх беларускіх зямель. Найсільнейшым з іх было княства Полацкае, дайшоўшае найбольшай славы і магутнасьці і самастойнасьці пры слаўным беларускім князі Усеславе (1101). Час гэты — гэта першы, так званы полацкі пэрыяд у беларускай гісторыі, пэрыяд самастойнага палітычнага жыцьця Беларусаў.

Затрымаліся мы крыху над гісторыяй, геаграфіяй і культурай тагачаснага чужога сьвету, каб пасьля лягчэй зразумець гістарычныя падзеі Хрысьціянства агулам, а прадусім частку яго — гісторыю Хрысьціянства на беларускіх землях, на лёсы якой гэны старадаўны сьвет меў і мае сяньня сапраўды вялікі ўплыў.

lacją Białorusinów. Oświadcza wszem wobec, że Białorusinów i kwestii białoruskiej niema, ale przesiedla działaczy białoruskich, mile vidzi artykuły vyolbrzymiające akcję tych działaczy, walkę z ludźmi zdradzającymi uświadomienie narodowe białoruskie uważa za swój obowiązek,"

a dalej, byccam „kidajučy na karty," varožyć — ci Biełarusy sapraŭdy jość, ci Biełarusaŭ zusim niama?

Druhaja vilenskaja polskaja hazeta *„Słowo"* ŭžo daŭno vykazałasia za „asymilacyju" Biełarusaŭ i konsekventna ab Biełarusach maŭčyć, kab rabić vid, što Biełarusaŭ niama. Ale byvaje, što słova z pieśni nielha vykinuć. Zdarajecca heta i *„Słowu."* Hetaja hazeta stanuła ŭ abaronie ks. Uł. Tałočki, jaki vysieleny z Vilni razam z ks. Ad. Stankievičam i inž. Ad. Klimovičam. Ab ks. Stankieviču i inž. Klimoviču *„Słowo"* amal ničoha nia piša, a ks. Tałočku adharadžaje ad Biełarusaŭ. U adnym z numaroŭ *„Słowa"* adna „pani" (abšarnička) z Navahradzkaha pav., miž inšym, piša ab ks. Tałočku hetak:

„Gdybyśmy również nie byli w bliskiej styczności z pasem przygranicznym, zaprosiłabym tego księdza do siebie na stałe mieszkanie. — **Taki znawca dusz białoruskich bardzoby się tu przydał, gdyż nasi duszpasterze — Ślązacy, Podhalanie, Lubliniacy, jakoś z temi duszami nie bardzo mogą dać sobie rady, sądząc po coraz większym zamęcie, jaki w sprawach religijnych panuje.»** (Padčyrkn.— red.).

Hetak u Vilni adny namahajucca Biełaruskuju prablemu zahłušyć maŭčańniem, a druhija ŭsio razvažajuć — ci sapraŭdy Biełarusy jość, ci Biełarusaŭ zusim niama?

# Da spravy polska-litoŭskaha sužyćcia

U pieršych dniach h. m. pajaviłasia ŭ vilenskich—polskich i litoŭskich—hazetach supolnaja deklaracyja „Wilenskaha Demakratyčnaha Klubu" i hrupy pradstaŭnikoŭ litoŭskaha hramadzianstva. U deklaracyi pastaŭlenyja hetkija damahańni:

1) Zabiaśpiečańnia litoŭskamu narodu ŭ Polskaj Pečypaspalitaj svabody navuki ŭ svaim školnictvie nižejšym i siarednim;

2) adčynieńnia pry Universytecie Ściapana Batury ŭ Vilni katedry litoŭskaj litaratury;

3) zabiaśpiečańnia litoŭskamu narodu svabody arhanizacyi ŭ arhanizacyjach palityčnych, kulturna-aśvietnych, navukovych i haspadarčych;

4) dać svabodny dostup Litoŭcam da pracy i stanoviščaŭ u dziaržaŭnych i samaŭradavych ustanovach i arhanizacyjach;

5) roŭnamiernaha vypaŭniańnia patrebaŭ litoŭskaha narodu pry vykanańni ziamielnaj reformy, a tak-ža sapraŭdnaha nieahraničvańnia Litoŭcaŭ u nabyvańni majemaści ŭ haradoch i ŭ siołach.

Hetuju deklaracyju vilenskija „Ozonaŭskija" kruhi pryniali da viedama, jak prajavu polska-litoŭskaha zbližeńnia i dobrasusiedzkaha sužyćcia. Praŭda, heta *tolki deklaracyja*, ale i jana ŭ sučasnych abstavinach maje značeńnie.


## Беларускія адрыўныя календары і Беларускі Сялянскі Календар (кніжку) на 1939 год

**купляйце - выпісвайце у беларускай кнігарні**

**—„ПАГОНЯ"—**

**Вільня (Wilno), Завальная 1.**

Цана аднаго календаря 50 гр. Хто купляе за раз больш лік календароў, той дастае вялікі спуск. Цэньнікі календароў высылаюцца дарма.


Але дзеля гэтага трэба так-жа крыху бліжэй запазнацца і з мінуўшчынай беларускага народу.

Беларускі народ паходзіць ад славянаў, а славяне паходзяць ад племені, якое завецца арыйскім, або інда-эўрапэйскім. Калыскай арыйцаў была Азія (сяньняшняя Пэрсія і Афганістан). Арыйцы, разросшыся ў сваей бацькаўшчыне ў вялікі народ, мусілі шукаць для сябе новага месца. Вось-жа адны з іх пайшлі на ўсход і поўдзень — у Індыю, а другія — на захад, у Эўропу. Сярод гэтых апошніх былі славяне і літоўцы, якія займалі ўсходнія прасторы паміж Карпатамі і Балтыцкім морам. Пераход гэты адбываўся паступова і паволі. Пачатак яго сягае на некалькі тысяч гадоў прад нараджэньнем Хрыста, а канчатак на тысячы дзьве перад Хрыстом. Славяне, жывучы між Карпатамі і Балтыкам, на захад ад сябе мелі германцаў, на ўсход скіфаў і сарматаў, на поўнач фінаў. Закінутыя далёка ад культурных цэнтраў, вялі яны жыцьцё прымітыўнае, някультурнае. Ніякай ролі сярод іншых народаў яны яшчэ тады ня йгралі і гісторыя аб іх тады яшчэ нічога ня знала. Але здарылася падзея, якая зрушыла славян з месца і нарушыла іх дагэтулешні супакой. Гэтая падзея ведамая ў гісторыі, як вялікае перасяленьне народаў, якое трывала ад IV да IX ст. па нарадж. Хрыста. У часе гэтага перасяленьня ці вандроўкаў народаў непакоілі славян дзікія народы гунны, авары, а найбольш готы, якія праходзілі праз славянскія землі ад мора Балтыцкага аж да Чорнага, дзе ў IV ст. заснавалі сільную дзяржаву. Нямала даваліся ўзнакі славянам так-жа і фінскія мадзяры або вугры, якія нешта ў IX ст. занялі славянскія землі, дзе асталіся і да сяньня.

Вось-жа славяне, дзеля націску на іх сваіх суседзяў і далейшых чужынцаў, а так-жа дзеля цесноты на сваей прабацькаўшчыне (землі між Карпатамі, Дняпром, Прыпяцьцю і Віслай), павінны былі пасоўвацца далей, у іншыя староны. Такім чынам адна часьць з іх пайшла на поўдзень, за Дунай, на Балканы і пад Адрыятыцкае мора,—гэта паўдзённыя славяне: баўгары, сэрбы, харваты або кроаты, і славенцы. Іншыя-ж славяне паціснулі на захад—гэта заходнія славяне: славакі, чэхі, моравяне, сэрбы

## Biełarusy ŭ Polskaj Rečypaspalitaj

Biełarusy ŭ Polskaj Rečypaspalitaj majuć zabiaśpiečany Dziaržaŭnaj Kanstytucyjaj pravy.

Adnačasna my, Biełarusy, adčuvajem niaprychilnaść da nas Ale my viedajem, što heta astatki „staroha čałavieka" (jak kaža śv. Pavał Apostał), katory hla dzić na śviet nie vačyma chryścijanskaj miłaści, a vačyma egoizmu.

I chacia my, Biełarusy, nia majem usiaho taho, što praŭna nam nałežycca, — možam adnak spadziavacca, što heta pałažeńnie tymčasovaje, možam spadziavacca, što zdarovy rozum, razvaha, spraviadlivaść, čałaviectva, a pieradusim miłaść bližniaha pieramohuć; pavinny spadziavacca, što i adnosiny da nas stanucca prychilnymi i što my mahčymiem atrymać usio toje, što nam patrebna da pamysnaha raźvićcia našaha narodu.

My-ž usie — hramadzianstva chryścijanskaje, a chryścijanizm nam nakazvaje: *„što chočacie, kab vam ludzi rabili -- vy im taksama rabiecie."* (Mat. VII—12).

A nakazy śv Evanelii treba tasavać nia tolki da ludzkich adzinak, ale i da całych hramadzianstvaŭ, narodaŭ.

Da taho jašče prychilnaść, spahadnaść, padtrymańnie my pavinny znajšci i z tej pryčyny, što pamysnaje raźvićcio našaha narodu jość patrebnym tak-ža dla ahulnaha sužyćcia narodaŭ.

*D. Aniśka*

## Biełarusy za hranicaj

*(Ad našych karespandentaŭ)*

**Rym.** Vučusia ja tut u papskim universytecie „Gregorianum" Spatykaju šmat čaho cikavaha. Pavodle prošłahodniaj statystyki ŭsiaho tut studentaŭ było 2300 z haroj, jakija nałežać da 47 nacyjanalnaściaŭ. Dumaju, što nia mienš jość i sioleta. Časta spatykajusia z Ukraincami i Słavakami. Adny i druhija dobra ab Biełarusach viedajuć i havorać. Znašoŭ niekalki, što čytajuć „Chryść. Dumku," čytajuć, kab daviedacca štoś ab Biełarusach i kab paznavać jazyk. Ukrainskaja kalehija ŭ Rymie adna z najbolšych. Zrazumieła, usie Ukraincy ŭschodniaha abradu i pieravažna manachi: vasiljanie, studyty. Vielmi ŭdałymi pakazalisia mnie Słavaki: svajej stojkaściaj, śviedamaściaj nacyjanalnaj i kulturaj svajho kraju jany mnoha nas Biełarusaŭ abminuli. U tej kalehii, u jakoj ja žyvu (kała 30 čałaviek), studenty tak-ža roznaj nacyjanalnaści: Niemcy, Francuzy, Italjancy, Anhličanie, Holandcy, Rasiejcy, Litoŭcy, Palaki i inš. Sprava nacyjanalnaści kožnaha stavicca tut jasna. Pry pieršym spatkańni pierapytvajuć adzin druhoha: chto vy i adkul i paśla ŭžo biaz nijakich sumnivaŭ u tavarystvie uvažajuć za pradstaŭnika takoha i takoha narodu.

Č. S.

**Loire** (Francyja). Darahaja redakcyja. Dziakuju vam za vašy starańni dla biełaruskaha narodu i dla jaho lepšaj budučyni. Ja na čužbinie zaŭsiody dumaju ab svajej miłaj staranie i ciešusia, što jość ludzi, jakija dla jaje dabra pracujuć. Prašu tak-ža padziakavać ad mianie za „Kałosьсе," katoraje ja atrymlivaju i z katoraha vielmi rad.

Tut jość mnoha Biełarusaŭ. Ja im daju biełaruskija knižki i hazety. Niekatoryja paznajuć siabie, a jość i takija, što saromiacca svajho rodnaha.

B. B.

**Kuplajcie i vypisvajcie biełaruski navukova-litaraturny časapis**

**— „КАЛОСЬСЕ" —**

**katoraha knižka 4(17) niezadoŭha vyjdzie z druku.**

Składka na „Kałośsie" ŭ hod 2 zł., na paŭhoda 1 zł. Cana asobnaje knižki 50 hr.
Adrys redakcyi i admnistracyi:
Vilnia, Zavalnaja 1—2.

лужыцкія, або палабскія, люціčы, памаране. Да гэтай заходняй групы належаць так-жа і польскія, або як іх называлі — ляшскія плямёны: вісьляне, мазуры, паляне, сьлезане, з якіх пазьней утварыўся польскі народ.

На ўсход падаліся плямёны ўкраінскія: паляне надпадняпроўскія, севяране, драўляне, дулебы, бужане, вуглічы. Далей на паўночны ўсход пайшлі вяцічы, з якіх, зьмяшаных пасьля з фінамі, паўстаў народ расейскі, а проста на поўнач пайшлі: крывічы, радзімічы, дрыгавічы, а часткова северане і вяцічы, з якіх утварыўся народ беларускі. Украінскія, расейскія і беларускія плямёны належаць да групы славян усходніх.

Гэты разыход славянскіх плямёнаў адбываўся паступова, пачынаючы ад IV і да якога VIII ст. У VIII—IX ст. усе славяне ўжо былі разьмясьціўшыся на тых землях, якія яны займаюць і сяньня. Паўдзённыя і заходнія славяне выходзяць на гістарычную арэну ўжо ў VII—VIII ст., а ўсходнія толькі ў IX.

Запытаемся-ж цяпер, каго засталі, ці каго зьмянілі беларускія плямёны, калі прыйшлі на сяньняшнія свае землі? Магчыма, што некалі, прынамсі часткова, засялялі беларускія землі скіфы, пасьля сарматы, а па іх літоўцы і фіны, якіх і зьмянілі нашыя плямёны. Асабліва гэтаі датыча крывічоў і радзімічоў. Можа адны толькі дрыгавічы былі аўтахтонамі (першымі насельнікамі) свайго краю, беларускай часьці сяньняшняга Палесься.

Дзе-ж пасялілася кожнае беларускае племя? Крывічы на абшары паміж Нёманам, Вяльлёю, Дняпром, горнаю Волгаю аж пад Ноўгарад і Пскоў. Радзімічы пасяліліся на ўсход ад Дняпра па берагох ракі Сожы (даўнейшая Магілёўская губэрня). Дрыгавічы занялі ўвесь поўдзень Беларусі: усю даліну Прыпяці разам з паўночнымі яе прытокамі па Бабруйск, Менск, Наваградак, Горадню. Вось з гэтых галоўных трох беларускіх плямёнаў утварыўся беларускі народ. У склад беларускага народу ўвайшлі яшчэ, прынамсі часткова, так-жа северане, што жылі па рацэ Дзясьне (часьць Чарнігаўшчыны) і вяцічы, што жылі ў вярху ракі Акі.

# SUČASNAJE PAŁAŽEŃNIE Ŭ EŬROPIE

Eŭropa ŭvajšła ciapier u takoje pałažeńnie, u jakim dalej prabyvać nia moža i musić šukać vychadu. Ciapier nichto nia viedaje, što moža być zaŭtra. A pryčynaj hetaha, biazumoŭna, pradusim jošć Niamieččyna. Hetaja dziaržava nia moža źmiaścicca ŭ svaich hranicach i pašyraje svaje ŭpłyvy ŭ całaj Eŭropie. Niamieččyna narysavała sabie vialikija plany svajej palityki.

Z adnaho boku Niamieččyny stajać dźvie mahutnyja imperyi — Francyja i Anhlija. Z druhoha — mienšyja i bolšyja dziaržavy, a za imi vializarnaja kraina SSSR, dzie paniavolenyja narody imknucca da samastojnaha žyćcia.

Niamieččyna — heta pradusim vysoka pramysłovy kraj. Joj patrebnyja vializarnyja zapasy syrca dla pramysłovaj abrobki i šmat ziemlarobskich praduktaŭ. Biaz syrca dla fabrykaŭ i chleba zvonku Niamieččyna žyć i raźvivacca nia moža. Hety syrec i chleb Niamieččyna moža dastać z dvuch žaroł: adno žarało — heta pradvajennyja niamieckija zamorskija kalonii, jakija ciapier trymaje Francyja i Anhlija, druhoje—heta paŭdzionnaja i ŭschodniaja Eŭropa.

Ale da abodvych hetych žarol Niamieččyna nia maje dostupu. Anhlija i Francyja nie śpiašajuć addavać Niamieččynie zamorskich kalonijaŭ. A paŭdzionna-eŭrapejskija i ŭschodnia - eŭrapejskija dziaržavy dabravolna nia chočać paddavacca pad panavańnie Niamieččyny.

Zrazumieła, što Niamieččyna, kab dajści da žarała syrcoŭ i chleba na eŭrapejskim uschodzie i mieć dostup da dziaržaŭ raspałožanych na paŭdni Eŭropy, musić znajści padtrymańnie Francyi i Anhlii. Viedama, što dabravolna adna dziaržava druhoj ničoha nie daje, dyk treba prymusu. A Niamieččyna maje čym prycisnuć i Francyju i Anhliju, asabliva ŭ palitycy zamorskich kalonijaŭ, jakija ciapier padminavanyja nacyjanalna-vyzvolnymi ruchami. Apráča hetaha Niamieččyna maje sajuz z Japonijaj, jakaja trymaje SSSR u napružańni i hetym nie daje hetaj dziaržavie ŭmiešyvacca ŭ eŭrapejskija spravy. Niamieččyna za heta pamahaje Japonii tryma jučy ŭ napružańni Anhliju i Francyju, dajučy mahčymaść Japoncam svabodna raspraŭlacca z Kitajem.

Hazety ab palitycy Niamieččyny pišuć usialak. Adny ćvierdziać, što Niamieččyna adłožyć spravu zamorskich kalonijaŭ na dalej i voźmiecca za paŭdzionnuju i ŭschodniuju Eŭropu. Druhija pišuć, što jana nia pojdzie na eŭrapejski ŭschod i budzie tarhavacca za zamorskija kalonii. Dzie praŭda— pakaža budučynia. Ale, jak kažuć, znaki na „niebie i ziamli“ pakazvajuć, što Niamieččyna pojdzie na ŭschod.

## Sutyčka z Ukraincami

### pad Berežanami

P.A.T. padaje: 14 h. m. u Berežanskim pav. (usch. Haliččyna) hrupa ŭkrainskich padrostkaŭ pabiła šofera aŭtamabilu Berežanskaha pavietavaha addziełu. Šofer baroniačysia vystraliŭ z revalveru i adnaho z napaśnikaŭ zabiŭ. Paśla hetaha napaśniki iz zbiehšymisia inšymi pačali bić vokny ŭ miascovaj škole i adnosna palicyi zaniali ahresyŭnaje stanoviśča. Palicyja musiła skarystać z aružža, lohka raniačy niekalki asob.

---

Dr. Jadviha i Stanisłaŭ Hrynkievičy 2)

## Štučnaje karmleńnie dziciaci

Najlepšym, najzdaraviejšym i najbolš datarnavanym da vymohaŭ arhanizmu dziciaci budzie *korm maciary*. Ab hetym nia treba nikoli zabyvacca i mieć zaŭsiody na ŭviecie, kali jdzie hutarka ab karmleńni dziaciej. Adnak, kali jošć pavažnyja pryčyny, jakija zaminajuć maciary karmić svajo dzicia, treba davać jamu korm štučny. I tutaka pomnić treba, što čym daŭžej maci kormić hrudźmi, tym lepš dziela zdaroŭja dziciaci. Kali-b maci karmiła, a tolki mieła zamała małaka, dyk i to lepš nia kidać zusim. Dzicia lepš hadujecca na miašanym kormie, jak na adnym tolki štučnym.

Najvažniejšym mamentam pry štučnym karmleńni budzie *čyścinia*: maciary, jakaja dahladaje dzicia, načyńnia, u jakim pryhataŭlajecca korm, i čyścinia karovy, ad jakoje biarecca małako.

Najbolš blizkim pavodle składu da małaka žančyny budzie małako aślicy. Dziela taho, što ŭ narmalnych umovach hetkaha kormu dastać ciažka, biarecca małako karovinaje. Jano maje ŭ sabie bolš syrnika i kłustaści, jak žanočaje, ale zatoje mienš cukru. Dziela hetkaha svajho składu jano kłuściejšaje, huściejšaje, ciažejšaje i mienš sałodkaje za žanočaje małako. Dziakujučy henaj roźnicy — dzicia, pakul nia pryvyknie da jaho, horš pieravaryvaje.

Nadta važnym tutaka mamentam źjaŭlajecca, kab małako było, naskolki heta tolki mahčyma, čystym. Dziela hetaha vymia karovy pierad dojkaju treba vymyć letniaju vadoju. Toje samaje treba zrabić z dajnicaju i z hanučkaju, cieraz jakuju budziem cadzić; vymyć pierad dojkaju ruki; kab ruki byli biez karostaŭ ci inšych skurnych chvarobaŭ. Karova musić być zdarovaju, kab nia mieła jana na sabie prysochšaha hnoju, bo jon lohka moža łučyć u małako. U chlavie kab było jasna, padściłku časta pieramianiać, ačyščać ścieny, karyta, kab paša ŭ karycie nia kisła i nie psavałasia. Hnoj najlepš kožny dzień vynasić, karovu abcirać i abmyvać.

Pamiatujučy ab usich henych vymohach, miecimiem małako čystaje j zdarovaje. Najlepšaja karova, jakaja niadaŭna acialiłasia, — jakaja dastaje dobruju pašu, jakaja nie dastaje skisšych ci papsavanych jarynaŭ.

Dziciaci brać pieršaje małako z udoju, značyca pieršyja $1/2$—1 litra vydajenaha małaka. Hetkaje małako najlepš pieravaryvajecca ŭ straŭniku. U horadzie brać u adnoj małačarni, paviedamlajučy, što heta małako dla dziciaci, kab nie davali zachudoha i kab jano było najbolš śviežaje.

Uletku małako chutka kiśnie, dyk vydaiŭšy, zaraz jaho zvaryć i źliŭšy da čystaha načyńnia pastavić niedzie ŭ chałodnym miescy (najlepš u sklepie).

Rychtavańnie małaka nadta važnaja sprava. *Sposa-b prosty tutka budzie voś jaki*: uziać 8 čystych butelak, z jakich u kožnuju ŭlezie 10—12 stałovych łyžak (kala 150 hramaŭ). Nalić kožnuju śviežym małakom i pastavić u harščok (sahan), na dnie jakoha pakładziena sałoma abo siena. Nalić u harščok chałodnaje vady, kab było naraŭnie z šyjkaju butelak, i pastaviŭšy na ahoń varyć, pakul vada zakipić. Nia zdymajučy z ahnia, varyć dalej jašče 10—15 minut, adstavić harščok i butelki lohka pazatykać vataju abo karcami. Kali vada ŭ haršku astynie, vyniać butelki, macniej zatknuć karcy i zaniaści małako ŭ chałodnaje miesca. U mieru, jak treba budzie małaka, brać pa adnoj butelcy. (*d. b.*)

## Z Sojmu

*(Narady ŭ budžetnaj kamisii)*

Paśla Kalad narady ŭ budžetnaj kamisii Sojmu pradaŭžajucca. 11 h. m. pramaŭlali ŭ hetaj kamisii ŭkrainskija i polskija pasły ab ukrainskaj spravie. Ukrainski pasoł Celevič zajaviŭ, što ŭkrainskaja sprava dzielicca na dźvie čaści: pieršaja adnosicca da Ukraincaŭ unutry Polskaj Rečypaspalitaj, a druhaja da 30 miljonaŭ Ukraincaŭ, što za hranicami polskaj dziaržavy. Pasoł Celevič ćvierdziŭ, što polskaje hramadzianstva i navat uradavyja dziejniki ŭkrainskaj spravy nie dacaniajuć. Druhi pradstaŭnik Ukraincaŭ pasoł Skrypnik kazaŭ: žadajuć ad Ukraincaŭ, kab padziei, što adbyvajucca zahranicaj, nia mieli ŭpłyvu na ŭkrainskaje hramadzianstva. Ale heta dziejecca samo saboj. Toje, što dziejałasia ŭ praciahu apošnich čatyroch miesiacaŭ, vytvaryła siarod ukrainskaha hramadzianstva nervovy stan. Ničoha nia zroblena, kab vytvaryć pazytyŭnyja vartaści, jakija abjednyvali-b ukrainskaje hramadzianstva z dziaržavaj.

U hetaj kamisii 12 h. m. chacieŭ pramaŭlać pasoł hien. L. Żelihoŭski ab adnosinach administracyjnaj ułady da vałasnych i sielska - hramadzkich samaŭradaŭ u Vilenščynie, a tak-ža ab vysialeńni niekatorych pradstaŭnikoŭ katalickaha duchavienstva z Vilenskaha vajavodztva. Ale hien. Żelihoŭski nie dastaŭ hołasu ad staršyni kamisii. Ab hetym hien. Żelihoŭski napisaŭ piśmo da maršałka Sojmu, z jakoha vidać, ab čym hien. Żelihoŭski chacieŭ havaryć u budžetnaj kamisii Sojmu.

## Z pastanovaŭ Hałoŭnaj Rady „Stronnictva Ludovaha"

U min. niadzielu 15 h. m. adbylisia narady Hałoŭnaj Rady „Stronnictva Ludovaha", jakaja vydała pastanovy, katoryja mnoha łahadniejšyja da sučasnaha režymu ŭ Polščy za pastanovy hetaj partyi z 1936 i 1937 h. Treba ščvierdzić, što „Stron. Ludove" ŭ pačućci patryjatyzmu i adkaznaści za ahulnyja spravy dziaržavy ad O.Z.N—u nie adstaje i ŭ mnohim z O.Z.N. maje supolnyja pahlady. Mahčyma, što ŭ palitycy „Str. Ludovaha" pačaŭsia novy kurs — u cichaj apazycyi adnosna režymu da ahulna-polskaj kansalidacyi, nie abminajučy i O.Z.N.

## Paśla spatkańnia min. Beka z kancleram Hitleram

U prošłym numary my padavali ab spatkańni polskaha min. zahraničnych spraŭ Beka z niamieckim kancleram Hitleram. Min. Bek 5 h. m. adviedaŭ kancl. Hitlera. Hetyja adviedziny narabili šmat šumu ŭ eŭrapejskich hazetach.

Dasiul niama aficyjalnaha kamunikatu ab hutarkach min. Beka z kancl. Hitleram i dziela hetaha ŭsie hałasy presy ŭ hetaj spravie apiortyja na dahadkach i kambibinacyjach.

Polskaja hazeta „Polonia" z 8 h. m. pieradaje z francuskaj hazety „Epok" što:

„U praciahu 10 dzion min. Bek čakaŭ u Monte Karlo na zaprosiny pryjechać u Paryž(Francyja), ale ŭ kancy pryšli zaprosiny ŭ Niamieččynu!"

Druhaja francuskaja hazeta piša, što kancl. Hitler spatykaŭ min. Beka vielmi vietliva i što Hitler specyjalna zdavoleny iz spatkańnia z Bekam, bo padčas hetaha spatkańnia vyjaśniłasia, što Polšča nie zajmaje supiarečnaha stanovišča adnosna palityčnych planaŭ Hitlera.

Inšyja francuskija hazety—pieradaje „Polonia"—padajuć, što Hitler zajaviŭ min. Beku, što zrobić usie vyvady, kali-b nastupiła polska-savieckaje zbližeńnie.

U rezultacie spatkańnia min. Beka z kancl. Hitleram maje pryjechać 26 h. m. u Polšč min. zahraničnych spraŭ Niamieččyny Ribientrop, a kamisar zahraničnych spraŭ S.S.S.R. Litvinaŭ, jaki mieŭ adviedać Varšavu, prajezdam u Żenevu, u Varšavie nie zatrymajecca. Hetyja fakty pakazvajuć, što ŭ siarednia-eŭrapejskaj i ŭschodnia-eŭrapejskaj palitycy apošnimi časami nastupiła jznoŭ niejkaja źmiena.

*Piśmy ŭ hazetu:*

### Kamunistyčny praces

*Navahradak.* U Navahradzkim Akružnym Sudzie nadoviačy adbyŭsia 3-chdzionny kamunistyčny praces. Sudzili 17 asob na čale z Al. Marčykam, Jak. Ciaciarukom i J. Bieniašam. Vialiki akt abvinavačańnia ćvierdzić, što padsudnyja arhanizavali prastupnuju dziejnaść, vydavali i raspaŭsiudžvali kamunistyčnyja adozvy i teraryzavali zapadozranych „u supracoŭnictvie z palicyjaj". Apráča hetaha vydavali nielehalnu hazetu „Naš Front", jakaja pieradavałasia z ruk u ruki i viartałasia da vydaŭcoŭ, katoryja tady hazetu niščyli, kab nie ŭłaviła palicyja. U krasaviku 1938 h. u vakolicy Navahradka prybyła palicejskaja ekspedycyja dziela praviadzieńnia aryštaŭ siarod zapadozranych u kamuniźmie. Tady palicyja aryštavała kala 100 asob. Bolš 50 asob musili zvolnić z niastačy dokazaŭ viny, a rešta padzieleny na hrupy i pieradany ŭ sud.

Hety praces jošć pieršym. Čarhovyja pracesy hetych hrupaŭ tak-ža majuć adbycca ŭ Navahradku. *N—vy.*

### Ab biełaruskich kalendaroch

Šyroka viedama ŭžo ab biełaruskich kalendaroch, ale jaščе nia ŭsiudy biełaruskija sialanie majuć svaje kalendary. Hetamu, na moj pahlad, vinavata słabaja prapahanda našaha kalendara. Na moj pahlad, treba kab biełaruskija kniharni vysyłali pa vioskach svaich pradstaŭnikoŭ z biełaruskimi kalendarami, jakija hetyja kalendary razvazili-b. Praŭda, hetkija pradstaŭniki kniharniam doraha kaštavali-b, dyk treba znajści takich pradstaŭnikoŭ u vioskach, katoryja ŭzialisia-b pradavać kalendary.

Chłopcy! Padumajcie ab hetaj spravie i źviarniciesia ŭ kniharni, vyjaŭlajučy zhodu być hetkimi pradstaŭnikami. Hetym možna dobra zarabić.

*Biełarus z pad Vilni*

## Usiačyna

**Sudździu zasudzili.** U Stanisłavovie (Haliččyna) Akružny sud zasudziŭ byłaha sudździu Subotu za fałšavańnie dakumentaŭ na 1 hod i 10 miesiacaŭ vastrohu.

**Pasivieŭ ad napadu vaŭkoŭ.** U Rumynii niadaŭna napali vaŭki na niekalki furmanak, jakija jechali praz les. Ad hałodnych vaŭkoŭ baranilisia ludzi praz niekalki hadzin vilami, siakierami i kałami; žančyny kidali na vaŭkoŭ viazki zapalenaj sałomy. Źbiehlisia z bližejšych asieliščaŭ ludzi i tolki tady prahnali vaŭkoŭ. Adzin małady — 18 hadovy — chłapiec padčas napadu vaŭkoŭ pasivieŭ.

**Varony zaklavali dzicia.** Na Vałyni na 5 hadovuju dziaŭčynu napali varony i zaklavali na śmierć.

**Sabaki razarvali staruśku.** U Rumynii napali sabaki, spuščanyja z uviazi ŭnočy, na staruśku-žabračku i razarvali jaje na čaści.

**Amerykancy vučać havajcaŭ ichniaj rodnaj movy.** Amerykancy (Zł. Št.) pravodziačy siarod havajcaŭ anhłasaskuju cyvilizacyju daviali da taho, što havajcy zusim zabylisia rodnaj movy. Ciapier amerykancy chočać napravić hetaje zło i vučać havajcaŭ havajskaj movy.

Przesyłka opłacona ryczałtem



# ROZNYJA VIESTKI

## Z PolšČy

**Try katehoryi hramadzian.** O.Z.N. ciapier pryhataŭlaje novyja prajekty zakonaŭ. Miž inšymi, znachodzicca i taki prajekt zakonu, jaki dzielić hramadzian na try katehoryi. Da pieršaj katehoryi naležali-b vyklučna Palaki, da druhoj — hramadzianie niamieckaha i slavianskaha pachodžańnia, da treciaj katehoryi — Žydy.

Palaki karystali-b u poŭnaści z hramadzkich pravoŭ. U druhoj katehoryi ŭ poŭnaści z hramadzkich pravoŭ karystali-b tolki tyja hramadzianie, jakija vyjavili-b biez zaściaroh supracoŭnictva z Polskaj dziaržavaj. Dziela hetaha praviali-b u Polščy plebiscyt u formie „za“ ci „praciŭ“ supracoŭnictva z dziaržavaj. Treciaja katehoryja hramadzian nia mieła-b poŭnych hramadzkich pravoŭ.

Niekatoryja kruhi polskaha hramadzianstva ŭvažajuć, što hetki prajekt supiarečny z abaviazujučaj kanstytucyjaj.

**O.Z.N. ab Ukraincach.** Hazety padajuć, što ŭ centralnym biuro O.Z.N. paŭstaŭ specyjalny addzieł Ukrainskich spraŭ, jaki maje navukova daśledžvać ukrainskuju prablemu.

**Abjednańnie demakracyi.** Hazety padajuć, što ŭsie polskija demakratyčnyja partyi i hrupy majuć abjadnacca i złučycca ŭ adnu arhanizacyju. Pradusim majuć abjadnacca i złučycca ŭsie demakratyčnyja kluby dy stvaryć „Stronnictwo Demokratyczne“.

## Z zahranicy

**Pałažeńnie Palakoŭ u Niamieččynie.** Ahulna viedama, što Palakoŭ u Niamieččynie jość kala paŭtara miljona. Pałažeńnie polskaj mienšaści ŭ Niemieččynie nie zavidnaje. Dachodzić da taho, što niamieckija ŭłady kasujuć kaścielnyja polskija nabaženstvy. Nadoviačy administracyjnyja ŭłady vysielili z Ślonska ŭ hłyb Niamieččyny ks. Melca, jaki ŭ m Starym Kozlu adpraŭlaŭ dla Palakoŭ nabaženstvy i havaryŭ polskija kazańni.

**Palityčny praces.** Nadoviačy ŭ Berlinie adbyŭsia vialiki palityčny praces. Sudzili 20 asob razam z piśmieńnikam Fr. Nikišam za pryhatavańnie da zabojstva Hitlera. Bolšaść abvinavačanych i Fr. Nikiš zasudžany na biazsročnuju katarhu. U hetaj spravie majuć sudzić jašče 100 asob.

**Napad na niamieckaha ministra Gebelsa.** Anhielskija hazety pišuć, što na niamieckaha ministra Gebelsa nadoviačy byŭ dakanany napad. Adzin prybočny achrańnik ministra streliŭ u Gebelsa i ciažka jaho raniŭ u žyvot.

**Pahroza hoładu ŭ SSSR.** Zahraničnyja hazety padajuć, što z pryčyny zasuchi minułaha leta ŭ SSSR ciapier pavažna pahražaje hoład. Pahroza hoładu specyjalna ŭ vostraj formie vystupaje nad Volhaj, u Kubani i na Ukrainie. U hetych abłaściach savieckija ŭłady arhanizujuć specyjalnyja kamitety pomačy hałodnamu nasielnictvu pad nazovam „Kamitet baraćby z zasuchaj“.

**Balšaviki vysialajuć čužyncaŭ.** Saviecki ŭrad pačaŭ vysialać z SSSR. čužych hramadzian. U pieršuju čarhu majuć vysialić niamieckich hramadzian, a za imi pojduć japoncy, italjancy, čechi, vuhorcy i inšyja niaprychilnyja čužyncy.

**Pamiatnik Piotru Vialikamu ŭ SSSR.** U pačatku revalucyi balšaviki razburyli ŭsie pamiatniki rasiejskich caroŭ. Ciapier užo nanova pastavili pamiatnik Piotru Vialikamu ŭ Pietrazavodzku, kala Pieciarburha.

**„Boh i Nacyja“.** Premjer Zakarpackaj Ukrainy ks. Vałošyn u pramovie da pradstaŭnikoŭ ukrainskaj vajskovaj arhanizacyi „Karpackaj Sičy“ nadoviačy skazaŭ, padaje ŭkrainskaja lvoŭskaja presa, hetak:

„Na vas, sičoviki, hladzić naša maładaja dziaržava z hordaściaj i vieraj, što vy staniecie na jaje zaklik u kožnuju chvilinu. Ja dałažu ŭsich starańniaŭ, kab vaša arhanizacyja mieła sapraŭdny vajskovy charaktar“.

U adkaz premjeru ks. Vałošynu pradstaŭnik „Karpackaj Sičy“ adkazaŭ: — „siabry „Sičy“ viedajuć adzin nakaz, adzin zakon: „Boh i Nacyja“.

**Katedra ukrainskaj kultury ŭ Paryžy.** U francuskaj „Škole orjentalnych movaŭ“ u Paryžy adkryta katedra ŭkrainskaj kultury. U hetaj vysokaj francuskaj škole ŭkrainskuju movu i historyju vykładaje viedamy ŭkrainski movavied i historyk Ilko Borščak.

**Kryvavaja bitva pad Mukačevam.** Na pahraniččy Zakarpackaj Ukrainy z Vuhryjaj nadoviačy dajšło da kryvavaj bitvy miž vojskam Zakarpackaj Ukrainy i Čechasłavackim z adnaho boku i Vuharskim — z druhoha boku. Paśla hetaj bitvy pradstaŭnik vuharskaha ŭradu jeździŭ u Niamieččynu skaržycca na Čechasłavaččynu. Hazety padajuć, što niamiecki ŭrad stanuŭ pa staranie Čechasłavaččyny i dziela hetaha Vuhryja spyniła svaju dziejnaść praciŭ Zakarpackaj Ukrainy i ahułam praciŭ Čechasłavaččyny.

**Z hišpanskaha vajennaha frontu.** Apošnimi časami hišpanskija paŭstancy pačali nastup na respublikancaŭ na ŭsim froncie. Dasiulešni rezultat nastupu paŭstancaŭ vialiki—jany zaniali šmat haradoŭ i ahułam vialikija prastory Hišpanii. Ale akančalnaj pieramohi paŭstancy jšče nie asiahnuli.

## Paštovaja skrynka

**Baryłovič J.** Piśmo atrymali, skarystajem u hazecie. Dziakujem. Pišycie čaściej. Vam za 1 zł. 50 hr. dadziom cały hadavik „Chr. D.“ 1937 h. Prysyłajučy hrošy na hadavik, paklikajciesia na hety adkaz.

**Pakryŭdžany.** Vidać z usiaho vas chočać zastrašyć i tolki, ale jak vy nie paddalisia, dyk i pierastanuć. Bieł. Sial. Kalendar na 1939 h. nieskanfiskavany i dziela hetaha zusim lehalny. Piačatku svajej bibliateki vy majecie poŭnaje prava mieć. Lehalnyja knižki z svajej bibliateki davać čytać druhim majecie prava. Karta — dźvie paŭkuli—vydanaja pabiełarusku zusim lehalnaja i moža visieć na ścianie ŭ kožnaj chacie. Partrety biełaruskich paetaŭ na ścianie ŭ svajej chacie viešać možna i nichto hetaha zabaranić nia maje prava. Toje samaje i z bieł-čyrvona-biełymi ściahami. Kalendary—knižki.

**I. M—ka.** Za karespandencyju dziakujem. Nadrukujem. Pišycie čaściej.

**Frončyk.** Dekret Vajavody ab vysialeńni treba ŭparu zaskaržyć u Ministerstva nutranych spraŭ, a paśla možna pisać ab hetym i Prezydentu.

**Pietručonak.** Na zabaronu ŭparadkavańnia ŭłasnaści padavać treba ŭparu skarhu ŭ Ministerstva nutranych spraŭ. Ab takich zabaronach možna i treba pisać Prezydentu Rečypaspalitaj.

Padpiska na „Chr. Dumku“: na hod—3 zał., na paŭhodu—1 zał. 50 hr., na try miesiacy—1 zał. Cana asobnaha numaru — 10 hr
Zahranicu padpiska ŭ dva razy daražej. — Adrys Redakcyi i Administracyi: Vilnia (Wilno), Zavalnaja vul. № 1—2.

Redaktor J. POŽNIAK — Wydawca KS. AD. STANKIEWICZ
Рэдактар Я. ПАЗЬНЯК — Выдавец КС. АД. СТАНКЕВІЧ

Drukarnia Białoruska im. Fr. Skaryny, Wilno, Zawalna 1. — Беларуская Друкарня ім. Фр. Скарыны, Вільня, Завальная 1